

DEVELOPMENT OF MIS¹

ALEXANDAR PANAYOTOV

PHD STUDENT AT UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

BULGARIA

SASHO27@ABV.BG

ABSTRACT: THE DATA COLLECTED THROUGH THE NATIONAL MONITORING SYSTEM FOR DRUG-RELATED TREATMENT DEMAND IN BULGARIA (MIS) ARE THE MAIN SOURCE OF INFORMATION ABOUT THE BASIC CHARACTERISTICS OF TREATED PATIENTS. SINCE THE BEGINNING OF 2009 AN INTERNET-BASED ELECTRONIC VERSION OF THE NATIONAL MONITORING SYSTEM FOR DRUG-RELATED TREATMENT DEMAND (I-MIS) HAS BEEN OPERATING IN THE COUNTRY, IN WHICH THE QUESTIONNAIRES ARE COMPLETED ON-LINE AND THERE EXISTS THE POSSIBILITY TO SEEK INFORMATION ACCORDING TO SPECIFIC PARAMETERS AND TO OUTPUT STATISTICS ON BASIC INDICATORS.

KEYWORDS: NATIONAL MONITORING SYSTEM FOR DRUG-RELATED TREATMENT DEMAND IN BULGARIA (MIS),

Публичната информационна система за наркотици и наркомании в България се изгражда и поддържа от Национален фокусен център за наркотици и наркомании (НФЦ). Той е базиран в Национален център по наркомании и е официалният партньор на Европейския център за мониторинг на наркотиците и наркоманиите (EMCDDA) от страна на Република България, както и участник в Европейската мрежа за информация в областта на наркоманиите (REITOX).

Ключовите индикатори, по които НФЦ събира информация са:

- Разпространение и начини на употреба на наркотици сред населението.
- Разпространение и характеристики на високорисковата употреба на наркотици.
- Търсене на лечение във връзка с употребата на наркотици.
- Инфекциозни заболявания, свързани с употребата на наркотици.
- Умирения, свързани с употребата на наркотици и смъртност сред употребяващите наркотици.

По индикатор „Търсене на лечение във връзка с употребата на наркотици“ се събира информация още от 1994 г. – за потърсилите лечение в болничното отделение на Национален център по наркомании. С годините все повече лечебни центрове и звена биват включвани в системата за търсене на лечение.

До 2008 г. данните се събират чрез форма-въпросник за пациенти с наркопроблем (МУЛТИ СИТИ), която се попълва от лица, работещи с пациентите – лекари, сестри, психолози, социални работници, при спазване на всички мерки за запазване на конфиденциалността на информацията. Тези въпросници регулярно са изпращани до НФЦ за обработка на данните.

С напредване на информационните технологии и разширяване на възможностите за получаване на информация възниква необходимостта от изграждане на интернет базирана електронна версия на Националната мониторингова система за търсенето на

¹Интернет базирана електронна версия на Националната мониторингова система за търсенето на лечение във връзка с употребата на наркотици в България

лечение във връзка с употребата на наркотици (И-МИС). Тя стартира в началото на 2009 г., като вече всеки един сътрудник, който попълва информация за потърсили лечение в даден лечебен център, звено или програма може да го прави не на хартиен носител, а он-лайн в интернет. Така администраторът на системата за търсене на лечение може на момента на качване на данните да ги получава и обработва.

Сътрудниците на И-МИС получават име (акаунт) и парола за достъп до системата. Те могат да следят дали пациента, за когото качват информация, вече е бил регистриран в системата, както и да проверяват всички налични за него характеристики.

През 2012 г. в И-МИС е добавена опция за извеждане на статистическа информация за някои основни характеристики на регистрираните пациенти в графичен и табличен вид.

Елементи на И-МИС

Интернет базираната електронна версия на Националната мониторингова система за търсенето на лечение във връзка с употребата на наркотици дава възможност за:

- попълване на регистрационна форма за всеки потърсил лечение във връзка с употребата на наркотици в лечебен център или звено в България;
- търсене по архивирани данни;
- извеждане на статистическа информация за някои основни характеристики на регистрираните пациенти в графичен и табличен вид;
- извеждане на данните за записаните регистрационни форми в числови редици и изтеглянето им в .txt и .csv файлов формат.

Регистрационната форма за потърсилите лечение във връзка с употребата на наркотици в лечебните заведения в България обхваща следните основни теми:

- Обстоятелства на лечебния контакт;
- Социално-демографски данни;
- Проблеми с наркотици;
- Рискови фактори при употребата на наркотици;
- Тестуване за инфекциозни заболявания във връзка с употребата на наркотици;
- Допълнителна информация (като здравно осигуряване, регистрирано психично и/или друго заболяване, задържане от полицията и др.)

Въпросникът съдържа 68 въпроса, разположени в 20 интернет страници. Въпросите са съобразени с изискуемата от EMCDDA информация, като заедно с това са включени и такива за нуждите на националната публична информационна система. Ако по даден въпрос не бъде отбелязан отговор, системата не позволява да се продължи по-нататък. Същото се отнася и когато се посочи нереална стойност. Формата може да бъде записана като „чернова“ (тогава може да се редактират всички въпроси) или да бъде „финализирана“ (тогава може да се редактират само въпросите, отнасящи се за изписването на пациента).

Всеки пациент се регистрира в системата с уникален идентификационен номер, който се състои от 15 цифри (отразяващи ден, месец и година на раждане, втора буква от собственото име, втора буква от фамилията, втора буква от името на майката на пациента и пол). По този начин се запазва конфиденциалността на пациентите потърсили лечение във връзка с употребата на наркотици.

главна | попълване | търсене | статистика | получаване | потребители | помощ | изход

ТЪРСЕНЕ НА ЛЕЧЕНИЕ СВЪРЗАНО С УПОТРЕБАТА НА НАРКОТИЦИ В БЪЛГАРИЯ
база данни за съхранение и статистика

Печат 07 март 2016

Започване на нова форма
(Местопищата форма няма да бъде записана, докато не изберете "Запис" на последната страница)

1. ВЪВЕЖДАЩ ИДЕНТИФИКАТОР

1. НАСЕЛЕНО МЯСТО
▼

2. ЛЕЧЕБНО ЗАВЕДЕНИЕ (МЕДИЦИНСКА СЛУЖБА)
▼

3. ПАЦИЕНТ

Рождена дата – ден
▼

Рождена дата – месец
▼

Рождена дата – година
▼

Втората буква от собственото име на пациента
▼

Втората буква от фамилията на пациента
▼

Втората буква от собственото име на майката
▼

Пол
▼

Идентификатор на пациента:
00000000000000

Продължение >>

Фигура 1. Изглед на началната страница за въвеждане на запис в И-МИС

Търсенето по архивирани данни в И-МИС се осъществява по следните индикатори: идентификационен номер, номер на записа, потребител на системата, лечебно заведение, дата на контакта (ден, месец, година). Притърсене по идентификационен номер на пациента, може да се изпише целия номер, а може да се формира и като се попълнят съставните му части (рождена дата – ден, месец, година; втора буква от собственото име, фамилията и името на майката, пол).

Търсенето позволява на участниците в системата да проследят, дали търсения лечение се е лекувал преди, къде и въобще всичко, което попада като информация във формата за пациенти с наркопроблем.

главна | попълване | търсене | статистика | получаване | потребители | помощ | изход

ТЪРСЕНЕ НА ЛЕЧЕНИЕ СВЪРЗАНО С УПОТРЕБАТА НА НАРКОТИЦИ В БЪЛГАРИЯ
база данни за съхранение и статистика

Печат 07 март 2016

Търсене по архивирани данни

Идентификатор на пациента: Номер на записа: Потребител:

Лечебно заведение:

Дата на контакта – ден: Дата на контакта – месец: Дата на контакта – година:

Формиране на идентификатор

Рождена дата – ден: Рождена дата – месец: Рождена дата – година:

Втората буква от собственото име: Втората буква от фамилията: Втората буква от собственото име на майката:

Пол:

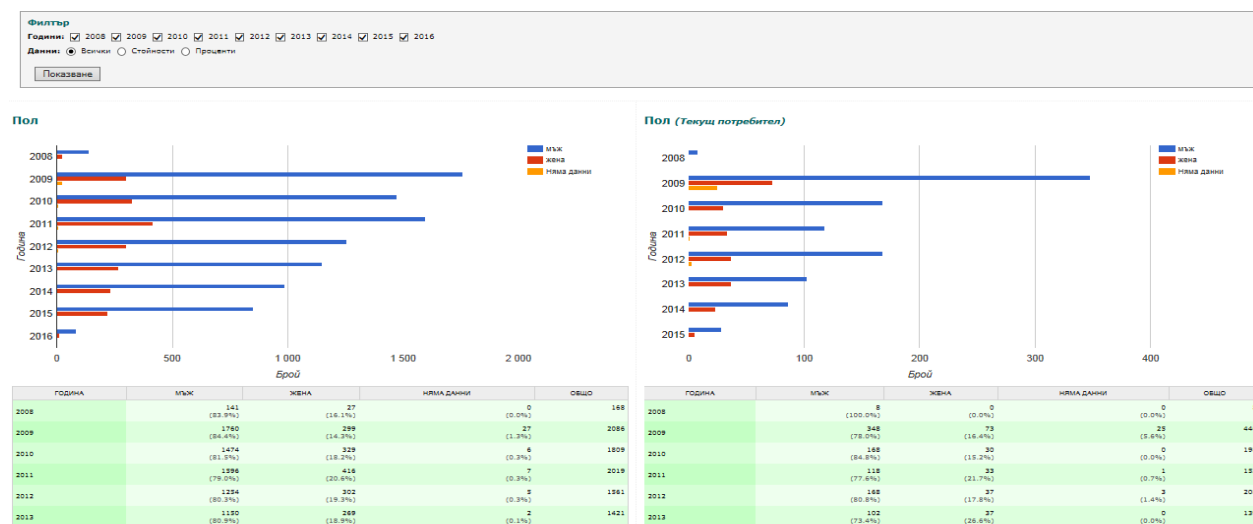
Търсене Изчистване

Намерени: 12151 Страници: [1] 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

дата	пореден номер на записа	идентификатор на пациента	статус на записа	1. населено място	2. лечебно заведение (медицинска служба)	3. пациент рождена дата – ден	рождена дата – месец	рождена дата – година	втората буква от собственото име на пациента	втората буква от фамилията на пациента	втората буква от собственото име на майката	пол	4. дата на контакта ден	година	5. предприета терапия	6. кой е носил лицето към това лечебно...	7. Било ли е досега лекувано (независимо къде)	8. на лице било лекувано
02-02-2009	090046	010119831509012	Финализиран	София	Содик – "Доверие за здраве" – Субститол – д-р Иван Стоянов, Антоанета Стоянова	01	Януари	1983	Q	И	А	жена	21	Януари	2009	Детоксификация	Друго лечебно заведение за наркотични	Било е лекувано по-рано (независимо къде)
02-02-2009	090047	200819700801011	Финализиран	Враца	Враца – Център за психично здраве – Амбулатория – д-р Виктор Димитров, Румена Рафинилова	20	Август	1970	И	А	А	мъж	29	Януари	2009	Продължителна субституция	Сам	Няма данни
02-02-2009	090048	040419800906172	Финализиран	Враца	Враца – Център за психично здраве – Амбулатория – д-р Виктор Димитров,	04	Април	1980	И	Е	Р	жена	27	Януари	2009	Продължителна субституция	Семейството / приятели	Досега не е било лекувано никъде

Фигура 2. Изглед на страницата за търсене по архивирани данни в И-МИС

Приложението за извеждане на статистика позволява на всеки участник в системата за търсене на лечение да вижда статистическа информация от попълнените финализиранни случаи по определени въпроси (показатели) в табличен и графичен вид. В лявата половина на екрана се показва каква е ситуацията общо за системата, а в дясната – по съответните акаунти (лечебни центрове, звена или програми).

Фигура 3. Изглед на страницата за извеждане на статистика в И-МИС

Статистическата информация може да бъде показвана по години – както за точно определена година (например 2010 г.), така и за поредица от години (например от 2008 до 2015 г.), когато се търси проследяване на определена тенденция. Съществува възможност за избор, дали статистическата информация да бъде представена в абсолютни стойности, в проценти или по двата начина.

И-МИС позволява извеждане на данните за записаните регистрационни форми в числови редици и изтеглянето им в .txt и .csv файлове формат. Това улеснява процеса на прехвърлянето им за статистическа обработка в SPSS файл.

С откриването на И-МИС през 2009 г. в системата се включват 27 лечебни центрове, звена и програми – от тях 5 резиденциални, 6 нерезиденциални и 16 опиоиднисубституиращи програми. През 2011 г. в И-МИС участват най-голям брой лечебни заведения за употребяващи наркотични вещества за периода 2009 – 2014 г. С отпадането на някои опиоиднисубституиращи програми от системата за лечение, спада и броят на участниците в И-МИС. През последните три години се наблюдава увеличение на този брой, благодарение на привличане в системата на нови опиоиднисубституиращи програми. (виж Таблица 1)

Таблица 1. Обхват на лечебните центрове, звена и програми в И-МИС (2009-2014 г.)

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.
Резиденциални	5	5	7	6	6	6
Нерезиденциални	6	7	6	6	7	7
Опиоиднисубституиращи програми	16	15	21	16	17	19
Общо	27	27	34	28	30	32

Източник: И-МИС

По отношение на регистрираните нови пациенти, потърсили лечение за употреба на наркотични вещества, за периода от създаването на И-МИС досега, се наблюдава тенденция на намаляване на техния брой, с изключение на 2011 г., когато в системата има и най-много участници. (виж Таблица 2) Това се дължи на непостоянството в броя на случаите, които сътрудниците отразяват в И-МИС, различния приток на пациенти, който може да съществува през даден период в лечебните заведения в страната, намаляване на броя на откритите места за лечение, запълването на капацитета на някои програми и невъзможността за включване на нови пациенти и т.н.

Таблица 2. Обхват на регистрираните пациенти на лечебните центрове, звена и програми в И-МИС (2009-2014 г.)

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.
Резиденциални	442	371	320	281	309	246
Нерезиденциални	686	697	657	421	369	355
Опиоиднисубституиращи програми	748	505	852	706	676	655
Общо	1876	1573	1829	1408	1354	1256

Източник: И-МИС

Постижения, проблеми и предизвикателства пред И-МИС

Със създаването на Интернет базираната електронна версия на Националната мониторингова система за търсенето на лечение във връзка с употребата на наркотици в България нашата страна направи голяма крачка в развитието на публична информационна система за наркотици и наркомании. След приемането през 2012 г. от EMCDDA на Стандартен протокол 3.0 (Насоки за събиране и предоставяне на данни за лицата, започващи лечение във връзка с употребата на наркотици в европейските страни) България включи в своя въпросник всички индикатори, заложи в него – нещо, което не се случи в половината от страните от Европейския съюз. Благодарение

на това България може да докладва данни във FONTE² по всичките 70 таблици, които се изискват от европейските страни по индикатора „Търсене на лечение във връзка с употребата на наркотици“.

Използвайки в И-МИС уникален идентификационен код за всеки пациент, може да бъде приложена процедура по идентифициране и елиминиране на дублиранятия (двойното присъствие на едно и също лице в масива данни). По този начин може да бъде определен точния брой на обхванатите лица, а също така и да се направи оценка на броя лечебни епизоди³, които всеки потърсил лечение има през даден период. Това гарантира методическа изчистеност на предоставената информация.

Данните от И-МИС допринасят за очертаването на повече от две десетилетия изграждания профил на лицата, търсещи лечение във връзка с употреба на наркотици в България. Това подпомага националната политика в областта на намаляване на търсенето на наркотици, а също и определянето на нуждите от лечение във връзка с употреба на наркотици.

И-МИС дава възможност на България да предоставя данни по проект „Разпространение на лечението, свързано с употреба на наркотици в Европа“, който стартира през 2016 г. Целта на проекта е да обхване всички пациенти, които постъпват на лечение и остават на лечение във връзка с употреба на наркотици през дадена година в страните от Европейския съюз, както и в Турция и Норвегия.

Наред с всички постижения, които бяха посочени по-горе, съществуват и редица проблеми, които съпътстват работата на И-МИС. Те са свързани най-вече с възможностите за разширяване на обхвата на системата – с включването на по-голям брой лечебни центрове, звена и програми и запазването на тези, които са в нея.

Всяка година Национален фокусен център за наркотици и наркомании прави оценка на предлагането на лечение във връзка с употреба на наркотици. На тази основа се отправят предложения до лечебните центрове, звена и програми, които все още не са включени в И-МИС, да го направят. Лечебните заведения имат право да откажат участие в системата. Затова усилията са насочени към намиране на начин за мотивирането им за включване в И-МИС. Това най-често става чрез сключване на договорни споразумения със сътрудници от лечебните заведения или със самите лечебни заведения.

През 2015 г. обаче бяха създадени редица административни пречки за сключване на граждански договори със сътрудниците на И-МИС. Това доведе до затруднения при събирането на информацията.

Като проблем може да бъде отчетена и липсата на достатъчно сътрудници в отделните лечебни заведения, които да отговарят за качването на необходимата информация в И-МИС. Това понякога предизвиква непълно отчитане на всички пациенти, потърсили лечение.

Справянето с проблемите, които стоят пред И-МИС, е предизвикателство пред бъдещото развитие на системата за търсене на лечение във връзка с употреба на наркотици. През 2016 г. се очаква да се направи предложение за наредба, която да

² Интернет приложение, предназначено за управляване на пълния цикъл информация на EMCDDA – попълване, предоставяне, валидизация на информацията и връщането ѝ за подобрение и/или поправка на възможно допуснатите грешки.

³Периодът на обслужване на пациента между началото на лечението във връзка с проблеми с наркотици и прекратяването на услугите по предписан терапевтичен план. При повече от един епизод на лечение през годината се докладва първия епизод на лечение.

регламентира реда и начините за събиране и обработване на информацията в областта на наркотиците и наркоманиите. Създаването на такава наредба би подпомогнало разширяването на обхвата на И-МИС и би било от полза за развитието както на индикатора „Търсене на лечение във връзка с употребата на наркотици“, така и като цяло на публичната информационна система за наркотици и наркомании в България.

REFERENCES

1. Godishen doklad po problemite, svurzani s narkotitsite i narkomaniite (2014) NTsN, S.
2. Indikator "Tursene na lechenie vuv vruzka s upotrebata na narkotitsi" (TDI). Standarten protocol 3.0. Nasoki za subirane i predostavyane na Danni za litsata, zapochvashti lechenie vuv vruzka s upotrebata na narkotitsi v evropeyskite strani (2013) NTsN, S.
3. Instruksiya za rabota v informatsionnata sistema za tursene na lechenie (2015).
4. Internet bazirana elektronna versiya na Natsionalnata monitoringova sistema za turseneto na lechenie vuv vruzka s upotrebata na narkotitsi v Bulgaria, web page:
<http://www.anketi.info/survey/>.